

Л.О. Попова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

Т.Л. Мігяєва, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

МОДЕЛЬ ТРАНСПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

В індустріальному суспільстві переважає модель вищої освіти, пов'язана з професіоналізацією. Її головною метою є формування й засвоєння знань та навичок, необхідних для конкретної сфери діяльності, спеціалізація знань та умінь. В постіндустріальному суспільстві вузька кваліфікація значної частини найманих працівників перестає відповідати вимогам часу, а на зміну професіоналам приходять транспрофесіонали – фахівці, здатні опановувати нові або суміжні професії, працювати в різних професійних середовищах та організаційних структурах. Слід погодитися з Н.С. Розовим: сучасна криза освіти пов'язана з тим, що вона залишається прилаштованою до епохи техніко-економічного зростання, в той час як сама ця епоха добігає кінця, і мало враховує тенденції, які орієнтовані на культуру, суспільство та індивіда. Багато хто з дослідників слушно ставить питання про створення університетів четвертого покоління – мультіуніверситетів, трансуніверситетів. Модернізація освіти на нинішньому етапі її розвитку повинна передбачати: 1) зростання ролі, а головне – частки універсальних знань: вища школа має не дрібнити, а укрупнювати спеціальності, забезпечуючи розвиток міжпредметних зв'язків; 2) розвиток фундаментальної освіти. На жаль, в умовах переходу до ринку українські ВНЗ почали масово орієнтуватися на потреби свого споживача (студента), а той, в свою чергу, – на попит на ринку праці та можливості працевлаштування. За таких умов фундаментальна освіта перестала користуватися попитом: спрямована більше на всебічний розвиток людини, вона не дає миттєвої економічної вигоди; 3) гуманізацію та гуманітаризацію освіти – орієнтацію на задоволення інтересів особи, яка навчається, розвиток її індивідуальних здібностей і можливостей, створення сприятливих можливостей для творчості й самореалізації особистості. Першим практичним кроком до транспрофесіоналізації освіти мають бути: – введення до навчальних планів курсів, які дають право на комбіновано інтегральний ступінь. Це сучасна тенденція вищої освіти у багатьох зарубіжних країнах (США, Велика Британія, Росія).

Втім, поняття «інноваційний ВНЗ» не має однозначного тлумачення. Одні дослідники визначають його як вищий навчальний заклад, що реалізує освітні ініціативи як нове знання, що веде до

відкриття законів природи і суспільства (наукові інновації), створює нове покоління навчально-методичного забезпечення освітнього процесу (сучасні освітні технології), використовує нові форми організації освіти (управлінські інновації, пов'язані з менеджментом і маркетингом відносин) на основі новітніх інформаційних технологій. Інші вказують на необхідність обов'язкового визнання (присвоєння) такого статусу державою шляхом процедури конкурсного відбору за певними критеріями на право одержання державних субсидій з метою реалізації інноваційних освітніх програм. В Україні постановою Кабінету Міністрів від 17.02.10 р. № 163 було затверджено «Положення про дослідницький університет». Останній визначено як національний ВНЗ, який має вагомі наукові здобутки, проводить дослідницьку та інноваційну діяльність, забезпечує інтеграцію освіти та науки з виробництвом, бере участь у реалізації міжнародних проектів і програм, тобто здійснює «навчання через дослідження». Але чіткого вектора інноваційного розвитку в освітній сфері держава до цього часу не отримала. Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (визнано неконституційним згідно з Рішенням Конституційного Суду № 18-рп/2009 (v018p710-09) від 14.07.2009 р.) розвиток освіти не було віднесено ні до стратегічних, ні до середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.

Певні зрушення відбулися при розробці проекту Закону України «Про вищу освіту». В ньому здійснення інноваційної діяльності визнано одним із головних завдань ВНЗ, встановлено принципи державної політики в галузі вищої освіти, що сприяють інноваційній діяльності ВНЗ. Передбачено надання статусу дослідницького університету провідним національним ВНЗ. Однак системне бачення сутності освітніх проблем (тенденцій транспрофесіоналізації, утворення мультіуніверситетів або трансуніверситетів тощо) та державницький підхід до їх розв'язання відсутні. Критерії оцінки ВНЗ як дослідницького є переважно кількісними і мало обґрунтованими якісно. Наукові дослідження нерідко імітуються, і навіть у значних масштабах, не маючи інноваційного наповнення. В будь-якому разі зрозуміло, що реалізація такої моделі потребуватиме не тільки певних передумов (наявність структурних підрозділів ВНЗ або організацій, які займаються дослідженнями і розробками), а й здійснення значних інноваційних витрат (фінансування інноваційної діяльності у ВНЗ).